Cuprins

Prin prezenta vă informăm că moartea există (Zoe Petre) 5

Cuvîntul autorului 17

Unu. Spionii care au intrat în frig 19

Doi. Fiul bucătăresei 61

Trei. Ianus 105

Patru. Generalul 145

Cinci. Hainele regelui 201

Șase. Șase feluri de a muri 279

Epilog. Scrisoare către un prieten 307

*

Cu aproape şapte ani în urmă, în 30 iulie 1949, se desfăşurase la Bucureşti în sediul Ministerului Afacerilor Interne şedinţa trimestrială cu şefii Direcţiilor Regionale ale Securităţii Poporului. Cu acest prilej, a fost „evidenţiată" activitatea tovarăşilor de la Regionala de Securitate Timiş, care, sub comanda locotenent-colonelului Koloman Ambruş, obţinuseră „rezultate deosebite" în lupta împotriva bandiţilor, arestînd un grup de partizani care activau în zona Severinului şi în pădurile dinspre Teregova. Acţiunea fusese riguros coordonată de la centru. Rezultatele nu au întîrziat să apară. Prin adresa 4/2737 din 23 februarie 1949, Direcţiunea Regională a Securităţii Poporului Timişoara înştiinţa Bucureştiul că a arestat „80 de indivizi asupra cărora s-a dovedit că acţionează în organizaţia subversivă legionară" şi cerea instrucţiuni[1].

---

1. În noaptea de 12 spre 13 ianuarie 1949, un grup de 13 partizani bănăţeni conduşi de Spiru Blănaru au atacat postul de jandarmi Teregova, de unde au eliberat alţi doi partizani. A fost primul atac de o asemenea amploare, dar a primit o replică dură, stabilită a doua zi într-o şedinţă operativă la nivelul conducerii Securităţii, prezidată de generalul Nicolski. S-a dispus un plan amplu de măsuri, vizînd concentrarea unui dispozitiv format din trupe ale Securităţii din zonă, sub coordonarea generalului şi conduse de coloneii Băjenaru şi Ambruş şi maiorul Aurel Moiş. Centrul de comandă al dispozitivului care încercuise întreaga zonă se afla la Caransebeş, iar cele trei segmente componente (Securitate, trupe de Securitate şi jandarmi) aveau ordine ferme să acţioneze unitar, atît pentru prinderea „teroriştilor", cît şi pentru evacuarea „suspecţilor" („chiaburi sau alte elemente duşmănoase") şi strămutarea lor din zonă. În urma unei

În urma acestei solicitări, de continuarea anchetelor s-a ocupat, însărcinat fiind de către ministrul adjunct Pintilie Gheorghe, șeful cel mare al Direcției Generale a Securității Poporului, însuși principalul subdirector, Alexandru Nicolski. El s-a deplasat personal la Timișoara, unde erau închiși arestații, pentru a coordona colectivul de anchetă ce urma să stabilească într-un timp cît mai scurt care sînt capii mișcării de rezistență anticomunistă din regiune. Prin „metode specifice", adică torturarea celor reținuți în subsolurile sediului Securității, Nicolski a obținut „probe" ale vinovăției lor, reușind în scurtă vreme să-i trimită pe „bandiți" în fața Tribunalului Militar. Pedepsele pronunțate au fost grele: cei care au scăpat de condamnarea la moarte au primit între 15 ani de muncă silnică și muncă silnică pe viață.

Cu toate acestea, la amintita ședință din iulie 1949 de la MAI, tovarășul general Nicolski era nemulțumit: considera că instanța s-a arătat prea blîndă cu partizanii bănățeni și cu ceilalți din lot, țărani care îi ajutaseră cu alimente și adăpost. Își aținti fața sa prelungă și ascuțită, cu ochii mici clipind des și părul care nu-i ascundea nicidecum capul lunguieț (trăsături ce-i aduseseră porecla de „Sobolul"), asupra lui

---

acțiuni similare fusese împușcat colonelul Uță, șeful grupului de partizani bănățeni. Asemenea acțiuni cu mari desfășurări de forțe, de care Nicolski a făcut deseori uz și în anul următor, au prefigurat metodele dure de luptă întrebuințate împotriva partizanilor din munți, dar au constituit și o repetiție generală pentru deportările ce aveau să fie efectuate în întreaga zonă a Banatului (vezi *Rezistența anticomunistă din munții Banatului în documente*, Fundația Academia Civică, București, 2000).

Ambruş, îi făcu un semn şi se îndreptară către un colţ al sălii. Trăgîndu-l cu două degete de un nasture al vestonului, îl întrebă în ruseşte, limba comună a ambilor, cîţi arestaţi n-au fost condamnaţi la moarte. Ambruş numără o clipă în gînd şi răspunse, aplecîndu-se respectuos către statura mică a şefului: „Siem, tavarisci!". Aflînd că cei şapte, pe care Nicolski îi considera la fel de vinovaţi ca şi cei ce fuseseră ucişi „pe teren" sau condamnaţi la moarte, se află deţinuţi după pronunţarea sentinţei Tribunalului Militar la Penitenciarul Gherla, generalul nu şi-a putut ascunde nemulţumirea. S-a încruntat uşor, ceea ce îl făcea să semene cu un viezure în faţa unui măr, şi i-a ordonat scurt subalternului: „Tovarăşe Ambruş, cere-i înapoi pentru continuarea anchetelor!". În aceeaşi zi, generalul Nicolski a obţinut de la ministrul adjunct al Internelor Marin Jianu, ce răspundea de penitenciare, o aprobare pentru transferarea celor şapte din celulele de la Gherla înapoi în beciurile Securităţii Poporului din Timişoara. Însă ei n-au mai ajuns niciodată acolo.

•

Într-o adresă din 1 august 1949, directorul Penitenciarului Gherla, Stelian Tomulescu, îi comunica locotenent-colonelului Koloman Ambruş: „Avem onoarea a vă transfera prin organele DGSP Timişoara pe deţinuţii mai jos menţionaţi, împreună cu dosarele cu actele condamnatoare, lot ce face parte din procesul bandei teroriste subversive. Totodată, vă facem cunoscut că deţinuţii sînt echipaţi de la acest penitenciar cu următoarele efecte fiecare: 1 veston, 1 pereche de bocanci, 1 cămaşă, 1 pereche izmene, 1 bonetă. Aceste

efecte vă rugăm a le ridica de la deţinuţi şi a ni le restitui prin colet poştal".

La Securitatea din Timişoara a ajuns numai această hîrtie însoţitoare. Pentru directorul Stelian Tomulescu restul nu conta, atîta vreme cît cele şapte perechi de zeghe, izmene, bocanci şi tot atîtea bonete erau returnate în bună regulă, pentru a nu fi nevoit să le treacă drept lipsă în gestiune. Odată cu nota de transfer, avînd toate rezoluţiile de aprobare şi ştampilele în regulă, nu-l mai interesa ce se întîmplă cu cei ce le îmbrăcaseră – era contrar regulilor să se amestece în treburile Securităţii şi chiar periculos să arate vreun interes, în afara celui regulamentar, de returnare a efectelor. Cei şapte nu mai erau în răspunderea sa. Odată formalităţile îndeplinite, în curtea Penitenciarului Gherla au fost urcaţi într-o dubă care a părăsit penitenciarul, intrînd în noapte. După cîteva ceasuri, nu ştim cît de lungi au fost ele, maşina s-a oprit într-o pădure, iar deţinuţii, victime ale voinţei generalului, au fost îmbrînciţi afară, sub stele. Peste o lună, pe adresa Penitenciarului din Gherla sosea un balot cu „efecte" : erau hainele deţinuţilor „transferaţi" la Timişoara. Unele vestoane erau pătate de sînge pe guler şi în faţă, semn că aceştia fuseseră împuşcaţi în cap, de aproape, poate pentru a nu fi deteriorată vreo zeghe din dotarea penitenciarului. Execuţia s-a petrecut la numai două zile după ce Nicolski, nemulţumit de „clemenţa" arătată „bandiţilor" de Tribunalul Militar din Timişoara, îi ceruse lui Koloman Ambruş, trăgîndu-l de nasturele vestonului, să-i „transfere" înapoi pe cei şapte supravieţuitori din „lotul Teregova" pentru „completarea anchetei", adică să aplice sentinţa

pe care o dorea el. În lista întocmită în 22 mai 1956 de locotenentul Nedelcu apar, la poziţiile 15-21, numele celor şapte oameni ucişi undeva într-o pădure din Transilvania sau Banat: Aurel Vernichescu, Gheorghe Popovici, Petre Puşchiţă, Nicolae Ghimboasă, Gheorghe Smultea, Teodor Ungureanu şi Gheorghe Luminosu, ţărani din zona Teregova care fie au participat direct la acţiunile împotriva autorităţilor comuniste, fie i-au ajutat sau i-au adăpostit pe partizanii bănăţeni[1].

*

Cei cîţiva ofiţeri superiori de pe culoarele Ministerului Afacerilor Interne care erau la curent cu nota-raport aprobată de ministrul Drăghici în aprilie 1956 şi care credeau că generalului îi bătuse ceasul din urmă al carierei se înşelaseră amarnic. Alexandru Nicolski era secretar general în Ministerul de Interne, aşa că nu putea fi tras în nici un fel la răspundere pentru încălcarea legalităţii, pentru nesocotirea deciziei unei instanţe, pentru crimă – toate acestea ar fi adus o pată de neşters pe obrazul ministerului, al partidului, al statului şi ar fi dat apă la moară tuturor „comentariilor duşmănoase" ale imperialiştilor. Astfel că moartea violentă a bieţilor oameni trebuia transformată în „moarte naturală", pentru a şterge orice urmă a execuţiilor. Cadavrele erau oricum îngropate undeva, într-o pădure din Ardeal, şi nimeni nu avea cum să le dea de urmă. În lunile care au urmat, generalul

1. Pentru lista integrală a celor 54 de oameni executaţi, vezi M. Oprea, *Banalitatea răului...*, doc. 24.

a avut cîteva discuţii cu ministrul Drăghici şi cu vechiul său camarad, colonelul Einhorn, şeful Serviciului „C" de evidenţă cadre şi arhivă, după care „a luat legătura" cu colonelul Lixandru, de la Direcţia Generală a Penitenciarelor. Nu promisese el „tot concursul"? Aşa s-a făcut că, în 14 august 1957, după ce în prealabil ofiţerul specializat al Serviciului Evidenţă Deţinuţi din cadrul Direcţiei pregătise documentele false de rigoare, la Primăria din Timişoara au fost înregistrate, cu numerele 101-107, un număr de şapte certificate de deces, în baza „constatării şi înregistrării morţii" a şapte deţinuţi din penitenciarul oraşului. Conform „actelor de moarte", cum se numeau pe atunci certificatele de deces, toţi sfîrşiseră pe paturile spitalului din localitate în aceeaşi zi, în 2 august 1949. Trei dintre ei şi-au găsit sfîrşitul fix la ora 12.00, iar ceilalţi patru la ora 13.00. Astfel, Vernichescu murise de insuficienţă circulatorie şi hipertensiune, Popovici de miocardită, tot din pricina hipertensiunii sfîrşise şi Puşchiţă, Luminosu avusese o insuficienţă cardiacă, iar Ghimboasă, Smultea şi Ungureanu au murit (şi ei în aceeaşi zi, la aceeaşi oră, în acelaşi loc) din cauza unui „TBC pulmonar".

Actele constatatoare ale acestor decese au fost eliberate, aşa cum am arătat, opt ani mai tîrziu. Înregistrarea deceselor la Primăria din Timişoara a fost făcută în 14 august 1957 de către locotenentul Vasile Nica. Acesta, fost locţiitor al şefului Serviciului Evidenţă Deţinuţi din cadrul Direcţiei Generale a Penitenciarelor, fusese trecut în rezervă în 30 iunie 1956, ca urmare a reducerilor de efective ale Ministerului Afacerilor Interne, dispuse prin decizia „organelor superioare de partid", ca semn al încadrării Republicii Populare în